

TRZODA CHLEWNA. Choroby – insekty, gryzonie, odrobaczanie, szczepienia – przyczyny, zapobieganie, leczenie

Stadna bioasekuracja

Choroby występujące na fermie trzody chlewnej mogą doprowadzić do katastrofalnych skutków ekonomicznych dla producenta. Istotną sprawą zatem jest, aby producenci trzody, właściciele ferm oraz pracownicy wiedzieli, jak przenoszone są choroby i w jaki sposób ludzie mogą przyczynić się do ich rozprzestrzenienia.

Istnieje wiele sposobów przenoszenia chorób trzody chlewnej, do najważniejszych z nich należą:

- wprowadzenie nowych loszek remontowych lub knura do stada,
- zainfekowane nasienie,
- inne zwierzęta inwentarskie, insekty, gryzonie, zwierzęta domowe, ptaki, dzikie zwierzęta,
- ubrania i obuwie osób przemieszczających się z jednej fermy na drugą,
- osoby nie przestrzegające zasad bioasekuracji na fermie,
- osoby, które miały kontakt z innymi świniami,
- zakażona woda, pasza, ściółka,
- kontakt ze szczątkami padłych zwierząt,
- zakażony sprzęt i pojazdy używane na fermie,
- zainfekowany sprzęt weterynaryjny,
- zakażone pojazdy zewnętrzne – np. do wywożenia padliny, przewożenia zwierząt,
- samochody dostarczające paszę na fermę,
- materiały eksploatacyjne przywożone na teren fermy.

Często pojawienie się choroby w stadzie trzody chlewnej przypisywane jest przenoszeniu bakterii i wirusów przez powietrze. Sposób ten jest możliwy, jednak zależy jest od wielu czynników m.in. typu patogenu, liczby zwierząt na fermie, sposobu utrzy-

mania zwierząt, wielkości drobin w powietrzu, temperatury powietrza, wilgotności, kierunku i prędkości wiatru, nasłonecznienia, topografii czy sposobu zagospodarowania gnojowicy.

Zasady bioasekuracji

W takim wypadku przyjmuje się, że minimalny dystans pomiędzy sąsiadującymi fermami trzody chlewnej, który ograniczy przenoszenie zarazków przez powietrze wynosi około 5 km. Aby zminimalizować możliwość przeniesienia drobnoustrojów na fermę trzody chlewnej, należy przestrzegać zasad bioasekuracji.

Zakup loszek i knurów

Wprowadzając loszki i knurki remontowe do stada, warto pamiętać o kilku zasadach, które pozwolą uniknąć problemów zdrowotnych na fermie:

- Kupujemy zwierzęta ze sprawdzonym statusem zdrowotnym zwierzęcia i stada pochodzenia,
- Wybieramy zwierzęta z jednego źródła. Jeżeli to możliwe, o udokumentowanym programie genetycznym stada i programie bioasekuracji,
- nowe zwierzęta są wprowadzane do stada po 30-40 dniach kwarantanny w oddzielnym budynku, gdzie były pod stałą obserwacją zdrowotną.

Sztuczna inseminacja

Najprostszą metodą wprowadzenia postępu hodowlanego do stada jest sztuczna inseminacja. Należy jednak pamiętać, że nasienie knura może zawierać pewną ilość patogenów np. PRRS (zespół rozrodzo-oddechowy świń) i PCV (cirkowirus świń).

Większość stacji unasienniania bada zwierzęta na obecność PRRS, zagrożenie jednak pojawia się w podczas złego przechowywania i dostarczania przesyłek z nasieniem.

Generalną zasadą jest dostarczanie i przechowywanie pojemników – styropianowych, plastikowych lub papierowych z nasieniem w strefie „brudnej” chlewni. Natomiast do strefy „czystej” przenosimy nasienie w pojemniku jednostkowym i w takim je przechowujemy w urządzeniu chłodzącym.

Kwarantanna zwierząt

Nowe zwierzęta do stada pozyskujemy ze stad o znanym statusie zdrowotnym i wiadomym pochodzeniu. Jednak, aby uniknąć wprowadzenia choroby do własnego stada, nowe zwierzęta powinny zostać poddane kwarantannie.

Kwarantanna trwa od 30 do 60 dni. W tym czasie zwierzęta przebywają w oddzielnym budynku. Budynek taki powinien być położony jak najdalej od zabudowań fermy i odpowiednio zabezpieczony przed dostępem osób postronnych, dzikich zwierząt i zwierząt domowych. Budynek kwarantanny zasiedlamy w systemie: całe pomieszczenie puste / całe pomieszczenie pełne.

Ogrodzenie fermy

To ważny element bioasekuracji. Szczególnie tam, gdzie zwierzęta są utrzymywane na wybiegach i mają możliwość przebywania na dworze. Ferma musi być zabezpieczona w taki sposób, aby nie dostały się na jej teren dzikie zwierzęta. Mogą one być bowiem źródłem drobnoustrojów chorobotwórczych.

Dostawa i przechowywanie paszy

Ciężarówka, które dowożą paszę mogą być w ciągu dnia na kilku fermach. Dlatego stanowią duże zagrożenie dla zdrowia trzody w gospodarstwie. Optymalnym rozwiązaniem jest sytuacja, gdy rozładunek paszy odbywa się poza terenem fermy.

Jednak praktycznie nie jest to możliwe, dlatego pozostaje nam zminimalizować ryzyko przeniesienia chorób. Nigdy nie należy dopuszczać do sytuacji, gdy kierowca ciężarówki ma bezpośredni kontakt ze zwierzętami. Samochody wjeżdżające na teren fermy, przejeżdżają przez maty nasączone środkiem dezynfekcyjnym.

Kierowcy powinni stosować jednorazowe kombinezony oraz ochraniacze na obuwiu.

Silosy paszowe mają być szczelne, zabezpieczone przed dostaniem się gryzoni i insektów. Powinny być też regularnie czyszczone, co ochroni przed rozwojem pleśni i bakterii wewnątrz silosu.

Wyposażenie fermy

Sprzęt i wyposażenie chlewni powinno być czyste i sprawne. Używamy wyposażenia dla każdego sektora fermy oddzielnie, np. sprzęt używany w budynku kwarantanny nie może być używany w budynku tuczu lub np. w sektorze krycia. Nowy sprzęt i wyposażenie dostarczane na fermę przed zainstalowaniem dezynfekujemy. Maszyny i urządzenia do stosowania nawozów naturalnych przed wjazdem na teren fermy powinny być starannie dezynfekowane. Ściółkę, którą przeznaczamy dla trzody chlewnej przechowujemy pod dachem, zabezpieczoną przed warunkami atmosferycznymi i możliwością zanieczyszczenia przez szkodniki.

Budynki i wyposażenie fermy powinny być regularnie myte i czyszczone.

Procedury dotyczące postępowania przy myciu i dezynfekcji obejmują:

- usuwanie całej ściółki, obornika i paszy z budynku,
- dokładne czyszczenie całej powierzchni urządzeń znajdujących się w budynku,
- dokładne mycie karmników w środku,
- dokładne mycie i czyszczenie przy użyciu np. detergentów myjką wysokociśnieniową,
- aplikację środka dezynfekcyjnego na wszystkie powierzchnie w budynku, oraz urządzeń i dezynfekcja sprzętu,
- odpowiedni czas niezbędny do całkowitego osuszenia budynków przed wprowadzeniem zwierząt.

Zabezpieczenie fermy przed dzikimi zwierzętami, gryzoniami, insektami

Wokół budynków fermy należy zachować porządek, usuwać wszelkiego rodzaju śmieci, kosić trawę, regularnie wycinać zbędną roślinność. Budynki inwentarskie należy utrzymywać w czystości. Insekty możemy od-

straszać poprzez rozpylanie środków owadobójczych.

Groźny jak gryzoń

Gryzonie przenoszą choroby trzody chlewnej np. leptospirozę, trychinozę, toksoplazmozę, różycę i dezynterię. Dlatego wszystkie fermy powinny mieć system kontroli i monitoringu populacji gryzoni. Należy wystawiać pułapki w miejscach najbardziej zagrożonych, jak choćby magazyny paszy. Regularnie przeprowadzamy inspekcję budynków pod kątem obecności gryzoni, zwracamy uwagę na odchody lub gniazda, identyfikujemy źródło pożywienia gryzoni i je likwidujemy. Niszczymy nory, zabezpieczamy wszelkie otwory, przez które gryzonie mogą dostać się do wnętrza budynku. Usuwamy także wszelką roślinność w pobliżu wejść do budynków – gryzonie nie lubią poruszać się po otwartej przestrzeni. Stosujemy pułapki przynęty w odległości 3-6 metrów od siebie, a także karmniki deratyzacyjne rozmieszczone na terenie fermy, w których regularnie monitorujemy ilość wyłożonej trucizny.

Likwidacja pasożytów wewnętrznych trzody chlewnej

Zalecane jest regularne badanie próbek kału trzody na obecność pasożytów wewnętrznych. Oprócz tego stosujemy zabiegi odrobaczania świń. Leki najczęściej podawane są w wodzie do picia, przy pomocy dozownika do leków. Ustawiamy w nim odpowiednie stężenie pobranej cieczy do ilości wody wypitej przez świnię. Na bieżąco również zwalczamy muchy, które występują w chlewni. Robimy to przy pomocy środków chemicznych – insektycydów i higieny budynku.

Szczepienia w stadach

Każda ferma towarowa trzody chlewnej, oprócz zasad bioasekuracji, powinna stosować szczepienia. Ich rolą jest zapobieganie występowaniu chorób lub leczenie, w przypadku wystąpienia choroby w stadzie.

Idealna szczepionka powinna:

- zapobiegać pierwotnemu zakażeniu,
- przeciwdziałać namnażaniu się drobnoustrojów w miejscu ich wniknięcia do organizmu,

- ułatwiać eliminację czynnika zakaźnego z organizmu i przyspieszać proces zdrowienia,
- zapobiegać przetrwaniu i reaktywacji zarazka w organizmie zwierzęcia,
- zapobiegać rozwojowi i ograniczać nasilenie objawów chorobowych po zakażeniu,
- chronić przed siewstwem zarazka do środowiska,
- chronić płody przed infekcją,
- umożliwiać w następstwie szczepienia macior prośnych bierne uodparnianie się prosiąt przez okres pierwszych 4-8 tygodni,
- uodpornić zwierzęta na cały okres tuczu lub co najmniej na pół roku.

Szczepienia dywanowe

Podczas przygotowania programu szczepień w stadzie trzody chlewnej, należy pamiętać o tym, żeby dowiedzieć się w jakim okresie odchowu może pojawić się dana jednostka chorobowa. Często zdarza się, że preparat zostaje podany w nieodpowiednim terminie, a wtedy nie zadziała prawidłowo. Musimy poznać „fizjologię” choroby, tak aby podać w odpowiednim okresie preparat leczniczy.

Preparaty lecznicze możemy podać na 3 sposoby:

- poprzez iniekcję – pojedyncze sztuki wykazujące objawy chorobowe lub szczepienie dywanowe (np. szczepienie na różycę, gdy szczepimy całe stado),
- w paszy – pasze lecznicze przygotowane na zlecenie lekarza weterynarii,
- w wodzie do picia przy pomocy dozowników leków.

Pamiętajmy o zasadach bioasekuracji na fermie trzody chlewnej, które pomogą uniknąć problemów zdrowotnych w stadzie, a przy układaniu programu szczepień warto poznać warunki rozwoju i zwalczania chorób świń tak, aby stosowane leki zadziałały w należyty sposób.

Źródła: „Choroby świń”, Zygmunt Pejsak – PWR Poznań 2002 rok, „Środowisko, rozród, profilaktyka i terapia chorób świń” praca zbiorowa pod redakcją prof. dr. hab. Zygmunta Pejsaka, Warszawa 2000 rok.

Marcin Hołtra DODR, PZDR Góra